Lieta Nr.A420325815
SKA–661/2016

L Ē M U M S

Rīgā 2016.gada 5.februārī

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnesis A.Guļāns
tiesnese Dz.Amerika
tiesnese V.Kakste

rakstveida procesā izskatīja /pers. A/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 4.decembra lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs zvērināts advokāts /pers. A/ vērsās Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldē, lūdzot izsniegt rokraksta ekspertīzes metodes un zīmoga (spiedoga) izpētes metodes (turpmāk – metodes) apliecinātas kopijas. Pieteicējs norādīja, ka informācija nepieciešama kā aizstāvim kriminālprocesā.

Ar Valsts policijas 2015.gada 7.oktobra lēmumu daļēji apmierināts pieteicēja lūgums un Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldei uzlikts pienākums izsniegt metodēs ietvertās ziņas, kas ir publicētas kā vispārpieejama informācija un neapdraud valsts un sabiedrības drošību. Vienlaikus atstāti negrozīti Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes lēmumi par atteikšanos izsniegt informāciju.

[2] Vēloties saņemt metožu apliecinātas kopijas pilnā apjomā, pieteicējs vērsās tiesā, vienlaikus lūdzot piemērot pagaidu noregulējumu.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 4.decembra lēmumu noraidīts pieteicēja lūgums par pagaidu noregulējuma piemērošanu. Lēmumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[3.1] Administratīvā procesa likuma 195.panta pirmā daļa noteic divus kritērijus, kuru pastāvēšana ir pagaidu noregulējuma piemērošanas pamats. Šie kritēriji ir pieteikuma pirmšķietama pamatotība un pamats uzskatīt, ka gadījumā, ja pagaidu noregulējums netiks piemērots, procesa dalībniekam radīsies būtisks kaitējums vai grūti novēršami vai atlīdzināmi zaudējumi.

[3.2] Informācijas atklātības likums neparedz vispārēju aizliegumu izsniegt personām ierobežotas pieejamības informāciju. Ierobežotas pieejamības informācija ir izsniedzama pēc privātpersonas pieprasījuma, taču, ievērojot Informācijas atklātības likumā noteikto īpašo kārtību.

[3.3] Ierobežotas pieejamības informācijas statuss metodēm noteikts uz vienu gadu. Šāds statuss metodēm pastāvēja brīdī, kad pieteicējs vērsās iestādē ar informācijas pieprasījumu.

Iestāde informācijas ierobežotas pieejamības statusu pamatojusi ar Informācijas atklātības likuma 5.panta otrās daļas 6.punktu. Proti, metodes atzīstamas par ierobežotas pieejamības informāciju, jo ir paredzētas tikai dienesta vajadzībām un informācijas izpaušana tās rakstura un satura dēļ apgrūtina ne tikai iestādes darbu, bet apdraud valsts un sabiedrības drošību. Iestāde pārsūdzētajā lēmumā norādījusi, ka metodēs aprakstīta pierādījumu un viltojumu konstatēšanas un izpētes procedūra, Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes tehniskās iespējas un nodrošinājums, kas ietekmē noteiktu noziedzīgo nodarījumu konstatēšanu, izmeklēšanu un atklāšanu. Metodes satur informāciju, kuru iegūstot, nepiederošas personas kļūst informētas par to, kā veiksmīgāk veikt viltojumus un apgrūtināt eksperta darbu vai padarīt to par neiespējamu, kā sabojāt izpētes objektus tā, lai tie nebūtu derīgi turpmākai ekspertīzei.

Tiesas rīcībā nav metodes, lai varētu izvērtēt, vai atbildētājs pamatoti ir noteicis metodēm ierobežotas pieejamības informācijas statusu. Tomēr likumā „Par policiju" noteiktā policijas uzdevuma – garantēt personu un sabiedrības drošību – veikšanai policijai ir jāveic noteikti pasākumi noziedzīgu nodarījumu atklāšanai un novēršanai. Augstākā tiesa ir atzinusi, ka izmeklēšanas darbību metodes ir īpaša rakstura informācija, kura principā tiek aizsargāta, lai nodrošinātu sabiedrības intereses.

Tādējādi secināms, ka metodes satur informāciju, kas saistīta ar valsts drošību, un iestāde pamatoti attiecīgajai informācijas daļai noteikusi ierobežotas pieejamības informācijas statusu. Līdz ar to ir pamats vērtēt iestādes norādītos lietderības apsvērumus informācijas sniegšanas atteikumam.

[3.4] Iestāde informācijas izsniegšanas atteikumu ir pamatojusi ar valsts drošības apsvērumiem. Savukārt pieteicējs norādījis, ka metožu apliecinātas kopijas nepieciešams iegūt, lai īstenotu personas aizstāvību kriminālprocesā.

[3.5] Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 455.panta pirmo daļu aizstāvim lietas iztiesāšanas stadijā ir tiesības piedalīties pierādījumu pārbaudē. Metodes tiek izmantotas eksperta atzinuma, kas ir viens no pierādīšanas līdzekļiem kriminālprocesā, sastādīšanā. Izmeklēšanas metožu pieejamība aizstāvim kriminālietas iztiesāšanas stadijā nepieciešama, lai īstenotu pušu līdzvērtīgu iespēju principu kriminālprocesā un panāktu krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu. Gan aizstāvim, gan apsūdzībai ir būtiski iepazīties ar ekspertīzes metodēm.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka katrā krimināllietā (kriminālprocesā) var būt pretējas intereses, tostarp nacionālā drošība un interese saglabāt policijas iestāžu izmeklēšanas darbību metožu slepenību. Vienlaikus atzīts, ka, lai nodrošinātu apsūdzētā tiesības uz taisnīgu tiesu, ierobežojumiem jābūt pietiekoši sabalansētiem ar tiesu iestāžu nodrošinātu uzraudzību. Augstākā tiesa ir atzinusi, ka, lai nodrošinātu personas tiesības uz aizstāvību, metožu pamatotība ir jākontrolē tiesai konkrētā kriminālprocesa ietvaros. Metožu izsniegšana (jo īpaši pilnā apjomā) var būt pamatota tikai ar būtiskām sabiedrības interesēm.

Līdz ar to iepretim sabiedrības interesēm neizpaust metodēs ietverto ierobežotas pieejamības informāciju, ir nostādītas personas tiesības uz taisnīgu tiesu, kas citstarp ietver sevī arī pušu līdzvērtīgu iespēju principu, kuru nav iespējams īstenot, ja aizstāvim nav pieejama tā pati informācija, kas ir pieejama

apsūdzībai un tiesai.

[3.6] Lietā nav strīda par to, ka pieteicējs ir iepazinies ar pilnu metožu tekstu, veicis norakstus un fiksējis to saturu audioierakstā. Pieteicējam pēc būtības nav liegta pieeja arī tai metožu daļai, kas satur ierobežotas pieejamības informāciju. Pieteicējs nepieciešamību saņemt metodes rakstveidā pamato ar vajadzību iegūt metodēs ietvertos grafiskos attēlus, jo tos nav iespējams pārzīmēt un bez tiem pārrakstītās metodes zaudē savu jēgu.

Fakts, ka pieteicējam nav iespēju iegūt grafiskos attēlus savā rīcībā, pats par sevi nerada pamatu uzskatīt, ka iepazīstināšana ar metodēm ir bijusi nepilnīga vai neadekvāta. Izšķiroša nozīme ir faktam, ka pieteicējam ir sniegta iespēja iepazīties ar metodēm (tostarp grafiskajiem attēliem) pilnā apjomā. Līdz ar to uzskatāms, ka pieteicējs ir iepazīstināts ar metodēm pietiekamā apmērā, lai varētu īstenot aizstāvību kriminālprocesā.

Ņemot vērā to, ka ne mazāk svarīga ir sabiedrības interese, lai metodēs ietvertā ierobežotas pieejamības informācija ir zināma pēc iespējas šaurākam personu lokam, atzīstams, ka metožu kopiju izgatavošana un izsniegšana personām, kas tieši nav saistītas ar ekspertīžu veikšanu, nav attaisnojama. Atzīstams, ka pieteicējam, iepazīstoties ar metodēm un veicot norakstus, bet, neizsniedzot to kopijas, nav pārkāptas pieteicēja aizstāvamā tiesības uz taisnīgu tiesu, kā arī nav ierobežotas pieteicēja tiesības saņemt ierobežotas pieejamības informāciju.

Šajā gadījumā ir panākts atbilstošs un taisnīgs līdzsvars starp būtiskām sabiedrības interesēm, pieteicēja tiesībām uz informāciju, kā arī uz pieteicēja aizstāvamā tiesībām uz taisnīgu tiesu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu, ievērojot pušu līdzvērtīgu iespēju principu. Pārsūdzētais lēmums ir pirmšķietami tiesisks.

[4] Par rajona tiesas lēmumu pieteicējs iesniedza blakus sūdzību, norādot turpmāk minētos argumentus.

[4.1] Izskatāmajā lietā piemēroti lietā Nr.A420434112 veiktie secinājumi. Tomēr lietā konstatējami atšķirīgi faktiskie un tiesiskie apstākļi. Noticis vienlīdzības principa pārkāpums. Tiesas lēmums ir savstarpēji pretrunīgs un neloģisks.

[4.2] Abas pieteicēja pieprasītās metodes bija spēkā līdz 2015.gada 16.septembrim, tās vairs neizmanto iestādes darbam. Sabiedrības interese neizpaust informāciju ir atkarīga no metožu spēkā esamības un izmantojamības. Izskatāmajā gadījumā metožu saturs nav vērtīgāks nepiederošām personām kā vispārpieejama informācija par ekspertīžu veikšanu. Turklāt pieejamība nav ierobežota metožu avotu sarakstam. Tiesai bija jāizvērtē, cik pamatoti spēkā neesošām metodēm noteikts statuss „dienesta vajadzībām".

[4.3] Tiesa nepietiekami izvērtēja mērķi informācijas saņemšanai un pārsteidzīgi secināja, ka pieteicējs ir iepazīstināts ar metodēm pietiekamā apmērā. Bez grafiskajiem attēliem metodes nav pilnvērtīgi izmantojamas, pieteicējs nevar pilnvērtīgi īstenot zvērināta advokāta funkcijas.

[4.4] Nav ņemts vērā, ka arī tiesai, izskatot krimināllietu, būtu nepieciešams iepazīties ar metodēm. Ņemot vērā Kriminālprocesa likuma 48.panta otrās daļas 3.punktu un 455.panta otro daļu, tiesa nevar pēc savas iniciatīvas pieprasīt un iegūt ekspertīžu metodes, tai ir jāpaļaujas uz procesa dalībnieku iesniegtajiem dokumentiem. Tiesa neapmierinās pieteicēja lūgumu, iekams pats pieteicējs neizsmels visas iespējas iegūt metodes, turklāt citos gadījumos iestāde neizsniedz metodes pat tiesai. Pieteicēja lūguma par pagaidu noregulējumu piemērošanu apmierināšana ir vienīgā iespēja novērst iespējamo būtisko kaitējumu pieteicēja aizstāvamo interesēm.

[4.5] Nav pamatota tiesas izteiktā neuzticība zvērināta advokāta profesijai. Tiesa uzskata, ka iestāde un sabiedrība nevar paļauties uz to, ka zvērināts advokāts neizpaudīs informāciju nepiederošām personām. Tiek ignorētas zvērinātu advokātu darbību regulējošas normas.

[4.6] Tiesas nostāja, ka pieteicējam ir jāpiesaka tiesai attiecīgs lūgums, lai tiesa pati izprasītu metodes, ir acīmredzami neloģiska, jo šādā gadījumā metodes tāpat nonāktu pieteicēja rīcībā.

Motīvu daļa

[5] Lai gan tiesa motīvu daļā izmantoja līdzīgu pamatojumu kā Administratīvās rajona tiesas spriedumā lietā Nr.A420434112, pretēji blakus sūdzībā norādītajam nav konstatējams vienlīdzības principa pārkāpums. Tiesa ir ņēmusi vērā izskatāmās lietas apstākļus, lēmuma pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc atbilstoši Administratīvā procesa likuma 286.panta trešajai daļai Augstākā tiesa tam pievienojas, atkārtoti nenorādot tos pašus apsvērumus.

[6] Apstāklis, ka metodes ir zaudējušas spēku un vairs netiek izmantotas izmeklēšanā, uz ko norāda pieteicējs, pats par sevi nenozīmē, ka tās zaudējušas arī ierobežotas pieejamības statusu.

[7] Kā norādīja jau rajona tiesa, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka, lai nodrošinātu apsūdzētā tiesības uz taisnīgu tiesu, ierobežojumiem jābūt pietiekoši sabalansētiem ar tiesu iestāžu nodrošinātu uzraudzību (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000.gada 16.februāra spriedumu lietā Jasper pret Apvienoto Karalisti (27052/95) 52.punktu*). Metožu pamatotība ir jākontrolē tiesai konkrētā kriminālprocesa ietvaros (*sk. Augstākās tiesas 2014.gada 23.maija spriedumu lietā Nr.SKA-62/2014*).

Saskaņā ar pieteicēja blakus sūdzībā minētajām Kriminālprocesa likuma normām tiesa piedalās pierādījumu pārbaudē, neiejaucoties apsūdzības uzturēšanā un aizstāvības īstenošanā, tikai retos izņēmuma gadījumos tiesa pēc savas iniciatīvas iegūst un pārbauda pierādījumus. Vienlaikus pieteicējam kā aizstāvim ir tiesības pieteikt attiecīgus lūgumus (*sk., piemēram, Kriminālprocesa likuma 86.panta pirmo daļu kopsakarā ar 71.panta 9.punktu*), bet gadījumā, ja to noraidījums noved pie tiesību uz taisnīgu tiesu nepamatota ierobežojuma, pārsūdzēt tiesas nolēmumu augstākas instances tiesā. Tādējādi kriminālprocesa ietvaros ir mehānismi, kā pieteicējs var lūgt tiesu nodrošināt uzraudzību pār metožu pamatotību. Turklāt, tā kā pieteicējam ir izsniegta daļa no pieprasītās informācijas, bet grafiskie attēli ir uzrādīti, tas nodrošina iespēju formulēt un pietiekami precīzi pamatot lūgumu kriminālprocesā par šādu pierādījumu pārbaudes nepieciešamību, savukārt tiesai lemt par šāda lūguma pamatotību un pierādījumu pārbaudes formu. Tādējādi tiek samērotas un nodrošinātas gan pieteicēja klienta tiesības uz taisnīgu tiesu, gan sabiedrības tiesiskās intereses uz attiecīgās informācijas slepenības saglabāšanu.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 4.decembra lēmumu, bet /pers. A/ blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnesis	A.Guļāns
Tiesnese	Dz.Amerika
Tiesnese	V.Kakste